

Andy Merrifield, *Yeni Kent Sorunu*, İstanbul: Tekin Yayınevi,
2017,184 s.

Değerlendiren: Beliz Yıldız

İngiltere doğumlu (1960) olan Andy Merrifield, coğrafya, felsefe ve sosyoloji alanlarında lisans eğitimi görmüştür. Doktorasını coğrafya üzerine yapan, David Harvey gibi isimlerle de çalışan Merrifield, Marksist bir kentsel teorisyendir. Çalışmalarında Marksist bakış açısını okuyucuya açıkça duyumsatmaktadır. Andy Merrifield, kitabının adından anlaşılacağı gibi *Yeni Kent Sorunu*'nda yeni bir kent sorununu tanımlama çabasındadır. "Yeni Haussmannlaştırma", Merrifield'in okuyucuya aktarmak istediği yeni kent sorununu tanımlayıcı olarak ürettiği bir kavramdır ve böylece bu kitabın ana kavramını oluşturmaktadır. Merrifield, betimlediği yeni kent sorununun altyapısını oluşturmak için dikkatini öncelikle 19. yüzyılda yaşamış Baron Haussmann olarak bilinen bir kent planıcısına çevirmektedir. Haussmann'ın 19. yüzyılda Paris'te devrimin önüne geçmek için yapmış olduğu kentsel planlamayı ele alarak bunu günümüzdeki örneklerle ilişkilendirmektedir. Bu ilişkilendirmeyi, günümüz seçkinlerinin yerini alan liberal burjuva sınıfının diğer sınıfları kullanması ve kenti yağmalaması üzerinden ele alan Merrifield, kitap boyunca tanımlayacağı kent sorununa sınıf ve iktidar penceresinden bakılması gerektiğini belirtmektedir. Kitabın tartışmaya açmak istediği ana temalar, "yağmalanan bir mekân olarak kent" ve bu yağmanın karşısında durması gereken "toplumsal hareketler"dir.

Kitap önsöz ve sonsözle birlikte on iki bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin başlıkları ele alınan konularla oldukça uyumlu ve çarpıcıdır. "Kentsel Jakobenizm", "Her Devrimin Kendi Agorası Vardır" gibi bölüm başlıkları, Merrifield'in Marksist düşüncesini okuyucuya yansıtmaktadır. Kitapta her bölümün başında

@ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi. yildizbeliz@outlook.com

ID <https://orcid.org/0000-0001-9964-5164>

© İlmi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/D0251
insan & toplum, 2020.
insanvetoplum.org

politikacılar dan yazarlara kadar farklı kişilerin sözlerine yer verilmektedir. Bu sözler, Merrifield'in kendi düşüncelerini destekler niteliktedir ve Merrifield'in özellikle üzerinde durduğu ayaklanmaya vurgu yapmaktadır. Örneğin; dördüncü bölümün başında “Tüm politikadan anladığım tek bir şey var: İsyân (Gustave Flaubert)” sözüne yer verilmiş olması gibi (s.64). Buna koşut olarak bölümlerin çoğunda iki sınıf arasındaki savaşa ve alt sınıfın ayaklanmasına vurgu yapılmaktadır.

Merrifield, kitabı yazma amacını ve sonraki bölümlerde detayına ineceği konuların bütüncül ve yüzeysel bir akışını önsözde okuyucuya açık bir biçimde sunmaktadır. Böylece okuyucuyu kitapta ele alınan düşünceleri anlayabilmesi için hazırlamaktadır. Kitap açısından bu hazırlama aşaması oldukça önemli çünkü sonrasında okuyucuyu derinlemesine ve bulanık bir anlatım beklemektedir. Önsözde kitabın başlıca kaygısının var olan politik sistemin sorgulanması ve eylemciliğin güçlendirilmesi olduğu söylenmekte bununla birlikte kitabın politika ve kuramdan oluştuğu vurgulanmaktadır. Yazarın kitabın başlıca kaygısı olarak sunduğu bu iki temanın da üzerinde çokça durduğunu söyleyebiliriz. Yeri geldiğinde onuncu bölümdeki gibi “Kimin Şehri? Elbette Asalakların” diyerek oldukça sert bir dille eleştiri yapmakta ve yaptığı sert eleştirilerin arkasından “hareketin inşası” sorunu üzerinde durarak insanların etkili eylemin bir parçası olmaları gerektiğini dile getirmektedir.

Kitabın birinci bölümünde eleştirel kent geleneği bakış açısıyla hareket edeceğini belirten Merrifield, kent çalışmalarında yalnızca sayılar üzerinden konuşmanın gerçekte önemli olan yönünü yani toplumsal yaşam üzerindeki etkisini görmemize engel olduğunu dile getirmektedir. Bu söylemiyle kitabın önsözünde “Malthusçu korku tüccarlığı” (s.15) şeklinde Thomas Robert Malthus'a gönderme yaparak nüfus artışı üzerinden karamsar düşünceler üretenleri eleştirdiği söylemi birbirini desteklemektedir. Öte yandan “şehir” kavramı yerine “kentsel toplum” terminolojisinin benimsenmesinin gerektiğini dile getirmektedir çünkü kentsel toplum, kent mekânının niteliklerini daha iyi yansıtabilmektedir (s.31).

Merrifield, Manuel Castells'in çalışmasında betimlemiş olduğu kent sorununu ele alarak onun “kolektif tüketim araçları”, “kentsel toplumsal hareketler” gibi söylemleri üzerinde durmaktadır. Kentsel olanın “toplu tüketimin mekânsal birliği” (s.45) olduğuna ilişkin Castells'in tanımı, Merrifield'e göre artık geçerli değildir. Merrifield'e göre kent, sermayenin yağmaladığı bir alandır. Bu nedenle Merrifield, Castells'in kent sorununu eskimiş bir kent sorunu olarak görmektedir. Kitabın ikinci bölümünde bu görüşünün gerekçelerini sunmaktadır. Böylece Castells'in kent sorununu aşarak yeni bir kent sorununu ortaya koymaktadır. Merrifield

sonraki bölümlerde de Castells'in eski kent sorunuyla kendi betimlediği yeni kent sorunu arasında karşılaştırmalar yapmayı sürdürmektedir. Kitap bu özelliğiyle kent çalışmaları literatüründe Manuel Castells'in *Kent Sorunu* çalışmasına bir yanıt niteliği taşımakta öte yandan da bir eleştiri duruşu sergilemektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde Paris'e yönelik düşünceleriyle karşımıza Eric Hazan çıkmaktadır. Burada Merrifield ele aldığı yeni kent sorununu, Eric Hazan'ın söylemleri üzerinden sunmaktadır. Öncelikle Paris'te 1850'lerde yapılan kentsel uygulamayla alt sınıfın yerinden edilmesi, mülksüzleştirilmesi ve çeperlere itilmesi gibi ekonomik ve siyasal yollarla oluşturulan kutuplaşmayı saptıyor olması, ikinci olarak da çözümü yine çeperlerdeki halkta görmesi gibi nedenlerle Eric Hazan, Merrifield'in önem verdiği bir kişi olmaktadır. Hazan da Merrifield'in en çok üzerinde durduğu sözcüklerden biri olan "ayaklanma"yı vurgulamaktadır. Kitabın dördüncü bölümü ve sonrasında ise Paris'te 19. yüzyılda yapılan kentsel planlama üzerinde durularak bunun ortaya çıkardığı sınıf savaşımı ele alınmaktadır. Merrifield bu çatışmayı neredeyse bir iç savaşa benzetmektedir. Bu benzetmeyi de dördüncü bölümün "Stratejik Güzelleştirme ve Kentteki İç Savaş" başlığında görebilmekteyiz. Bununla birlikte Merrifield çoğu bölümde Arap Baharı, Occupy gibi toplumsal hareketlere de sıkça gönderme yapmaktadır ayrıca bu hareketlerin etkisinin sürdüğüne ve bunların insanları eğitebileceğine inanmaktadır.

Merrifield'in yeni kent sorunuyla savaşacak bir ayaklanmayı açığa çıkarmanın yanında diğer vurgusu; ayaklanmadan sonra ne yapılacağını düşünülmesi gerekliliğidir. Kitabın altıncı bölümünde bu düşüncesini şöyle dile getirmektedir: "Ayaklanmayı örgütlemek, güçlendirmek, ilerletmek ve ardından akıbetini planlamak, yerine yeni bir şey koymak, eski baskıcı toplumsal kurumların ve toplumsal ilişkilerin yerine yenilerini koymak" (s.95). Merrifield'e göre var olan kent sorunu, Castells'in eski kent sorununa göre çok daha kapsamlıdır. Bu nedenle karşı hareketin de çok daha geniş olması gerekmektedir ve bu hareket, Merrifield'in deyimiyle, demokrasi için savaşılan kentsel siyasal bir hareket olmalıdır (s.103).

Kitabın önemli düşüncelerinden bir diğeri ise Merrifield'in "hak" üzerine olan söylemleridir. Merrifield kitap boyunca ele aldığı iki sınıfın savaşımında güçsüz durumda olan alt kesimin haklarını istemesinden çok alması gerektiğini belirtmektedir. İnsan haklarını ve kent hakkını diğer haklardan ayıran Merrifield, geçerli yasaların güçlü konumda olanların yararına olacak biçimde oluşturulduğunu ve kitabın odaklandığı şeyin bu nedenle burjuva yasalarını çiğneyen ayaklanmalar olduğunu dile getirmektedir. Kitabın özellikle sekizinci bölümünde alt sınıfın haklarının ancak ayaklanmayla alınabileceği vurgusunu görebiliriz.

Yeni Kent Sorunu, Merrifield'in kendi çalışması olan *Metromarksizm* ile oldukça benzer konularla ilgilenmektedir. *Metromarksizm*'de kent çalışmaları kapsamında en iyi çalışmaların Marksistler tarafından yapıldığı söylemini vurgulayan Merrifield, *Yeni Kent Sorunu*'nda da aynı eleştirel kent geleneğini sürdürmeye devam etmektedir. Fakat eleştiri getirdiği konuların üzerine açık ve gerçekçi çözümler sunamamaktadır. Yeni betimlenen kent sorununun tek çözüm önerisi olarak etkili bir ayaklanmanın olması gerektiğini dile getirmektedir. Fakat detayına inildiğinde sözü edilen ayaklanmanın nasıl ve hangi şartlarda gerçekleşeceği, örgütlenmenin nasıl sağlanacağı gibi konular hakkında açık bir görüş sunulmamaktadır. Benzer bir boşluk, etkili bir ayaklanmadan sonra var olan düzenin yerine yeni bir şeyler getirilmesi fikrinde de karşımıza çıkmaktadır. Merrifield, ayaklanmadan sonraki sürecin mutlaka düşünülmesi gerektiğini söylemekte fakat bu sürece ilişkin nelerin yapılması gerektiği konusunda açık bir fikir sunmamaktadır. Kitapta bu iki nokta belirsizliğini korurken sadece tüm düzeni değiştirebilecek bir ayaklanma fikri üzerinde durulması günümüz açısından değerlendirildiğinde muğlak kalmaktadır. Çünkü bir toplumsal hareketin amaçlarında "görünür olabilme, ses duyurabilme" gibi sonuçlar önemliken Merrifield için etkili sayılmamakta aksine başarısız olarak nitelendirilmektedir. Merrifield, mevcut düzeni tamamen değiştirebilecek bir hareketin hayalini kurmakta ve bu kapsamda bir oluşum beklemektedir.

"Cesaret et, meydan oku, güce karşı savaş" (s.143) gibi söylemlerle Merrifield'in ele aldığı kentsel mekânda keskin bir ikilik yaratması ve bu ikilikler arasında gerçekte görünmeyen bir "savaş" olduğunu betimlemesi kitabın akışını öyküleştirmekte ve gerçeklikten uzaklaştırmaktadır. Buna paralel olarak kitapta çokça hayal gücüne vurgular yapılmakta ve hayal etme söyleminin ötesinde daha gerçekçi çözümlerden bahsedilmemektedir. Kitabın sonuç kısmında ise iyimser olduğunu dile getiren Merrifield, akış boyunca edinmiş olduğu tavırla da çelişmektedir. Merrifield çoğunlukla "asalaklar, alçak sürüleri" gibi sert sözcükler kullanmakta ve olumsuz bir tavır sergilemektedir.

Kitabın dili ya da yazarın biçemi, okuyucunun anlamasını zorlaştırmaktadır. Çevirinin de bu durumda etkisi olmakla birlikte Merrifield'in anlatım tarzının da etkili olduğu söylenebilir. Kitabın bütününde yeni kent sorunu ele alınırken kent çalışmaları kapsamında önemli isimler olan Manuel Castells, David Harvey, Eric Hazan gibi birçok farklı kişinin düşüncelerine, kavramlarına ve kuramlarına göndermeler yapılmaktadır. Onlarla ilişkilendirmeler ve karşılaştırmalar yapılarak aktarmak istenilen düşünce gerekçeleriyle sunulmaktadır. Bu durum bir bilgi zenginliği sunsa da Merrifield bütün bu göndermeleri oldukça kapalı bir anlatımla

yapmakta, okuyucunun anlatılan bilgileri bildiğini varsayan bir tarzla okuyucuya yaklaşmaktadır. Okuyucu bu nedenle kitabın aktarmak istediği düşünceyi anlamaya çalışırken ek okumalar yapmak durumunda kalmakta ve bu durum kitabın akışını olumsuz etkilerken aynı zamanda aktarılmak istenen düşüncenin anlaşılmasını da güçleştirmektedir.

Sonuç olarak kitap, kent ve mekân ilişkisini araştıran ya da bu alanlara ilgi duyan kişilerce okunabilir. Kent çalışmaları kapsamında söylemler yüzeysel bırakılmış olsa da Merrifield'in deyimiyile "kent dokusu"na farklı bir açıdan yaklaşmayı, Marksist bir bakış açısıyla değerlendirebilmeyi sağlamak açısından okunabilir bir kaynak diyebiliriz.

Kaynakça | References

- Castells, M. (2015). *Kent Sınıf İktidar*. A. Türkün (Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
Merrifield, A. (2012). *Metromarksizm*. N. Ünver (Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.